

Galasiri **Mbede ká Pol daa / ha nzoɓ** **mbika lawri ká Galasi**

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Mbede key na, Pol daa bay bákake nzoɓ mbika lawri ká i mby tul k̄i báy zadri bod bod ká kuɗu zad ká Galasi, bay tul fe daa nzoɓ haneri ká i vi saa zad k̄i a í rii sakra nzoɓ mbika lawri í fere nzoɓri fe ká do bod báy taa hay ká Pol fere ri na. Nzoɓkeri ku na, i tuɗ hurusuo ká'a dõke ba nzoɓ ndáy nzaaped na í baa mii, nzoɓri ká i ba Zib ya na Ngerewuru a náa bay ká tul-ri, roo le, zadka i daa vu mbom bo tul bol kusol Moyze na ndaw ro! Pol yinjra báy bay ba vaa a baa mii, beri vi ba nzoɓ ndáy nzaaped báy faa diw ká Krisi k̄i sù-ε di beri bayke. Ka baa ndaw mii, Ngerewuru yaa nzoɓ a naa bay ká tul-e báy fe ká Zezu Krisi daa bo, báy faa daa bol kusol Moyze ya. Krisi na tina nzoɓ mbika lawri saa bil koy bol kusol, a timbede key na, do nun haɗa nzoɓri ko fe daa kere Tem Law Pie na ká bil simsed bari.

Bay ká do bil mbede ni key na, rii k̄i báy bay haneri ká Pol daa ha nzoɓ mbika lawri ká Rom.

Maa bayri ká do bil-e

Pol baa saw fe ká se tul hurusuo ká'a dõke ba nzoɓ ndáy nzaaped: 1-2

Ngerewuru naa bay ká tul nzoɓri ká i daa lawri bo tul Krisi: 3-4

Tji saa bil koy bol kusol, báy ped d́aa nzoɓ mbika lawri: 5-6

Soko ká Pol hii ha yu-eri

¹⁻³ Baari yu-iri ká ì ba nzoɓ mbika lawri ká ì mbu tul kɪ ɓoɗ ɓoɗ ká kuɗu zad ká Galasi na, ɓuru yu-iri riw bele ká i ɗo zinj m̀ key na, ɓuru hii soko ha r̀. Mbeɗe key na, bi Pol ze m̀ ɗaa ha r̀. Mi ba nzoɓ ndáy nzaaped taa nzoɓ ya ndaw, nzoɓ roo píe m̀ ya ndaw, roo le, Zezu *Krisi kɪ sùo-ε báy Bãa naari Ngerewuru ká tina ni saa luɔ huɗ, a ha ni kaw báy kumnun ze píe m̀. Ndad bay haɗa law huoke báy ɗeɗeɗe Ngerewuru Bãa naari báy Ngerembay Zezu Krisi ka sád zinj r̀.

⁴ Krisi na poɗ sùo-ε ha huɗ bay tina naari saa bil koy feyɗari, bay haɗa ɓo fe ndayari ká tusiri key na, i ɗo báy hurusuo ká tul naari mbãa. Ka ɗaa munu, bay ji le, Bãa naari Ngerewuru hii bay haɗa ni ka ɗaa.

⁵ Riɗ ɗika ɓa taa Ngerewuru mbiimbam báy mbiimbam ɓanɗo! Amem! Ndad bay haɗa ni ka ɗo munu na kɪ.

Káa Bay Kere na mbijw hoy

⁶ Yu-iri, Ngerewuru ɗi r̀ báy faa law kere *Krisi. Roo le, timbeɗe key na law-i kuɗ mbii gbaɗ, bay ji le, ì poɗ ni yak a í fere sùo-r̀ bay láa káa bay kɪ ká ɓoɗ ro.

⁷ Tusueke le, Bay Kere kɪ ká ɓoɗ na tiya. Roo le, m̀ ɓaa mini ha r̀, bay ji le, m̀ ko ku na, nzoɓ haneri fere tul-r̀ a í nzaa faa bay fére káa Bay Kere Krisi key na ɗo fi mbijw.

⁸ Ze, zadka buru kị, mase lef nzaaped ká nulue hoy ví ka-káa Bay Kere key na ha ni do bod báy taa hay ká buru baa ha rì na ɛ, fadi Ngerewuru ka mgba ni.

⁹ Munu ká buru baa ha rì pola ro na, mị kay mí baa timbede key na robay: zadka nzob kị ze ví ka-káa Bay Kere key na ha ni do bod báy taa hay ká ì yaa ká luo buru key na ɛ, fadi Ngerewuru ka mgba ni.

¹⁰ Waa, ì ker mina ro ɛ? Timbede key na, mị nzaa faa bay d́aa fe ká rii law nzobri, mase fe ká rii law Ngerewuru ɛ? Mị hii bay haɲa Ngerewuru ze ka ko mị rii law-ɛ. Waa, mị nzaa faa bay ndád ká nun nzobri zu ɛ? Munu ya! Zadka mị nzaa faa bay ndád ká nun nzobri robay ɛ, mị ti bá nzob ped taa Krisi ya.

Pol vi ba nzob ndáy nzaaped

¹¹ Yu-iri, mị baa ha rì ta-taɲ: káa Bay Kere ká mị kaa ha rì na, ba kér bay nzob ya.

¹² Mị yaa ká luo nzob ya ndaw, a nzob mbjw mini kara fere mị ya ndaw, roo ɛ, ba Zezu *Krisi kị sùo-ɛ ze kie mị ha mị ko.

¹³ Baarì na, ì laa bay simsed bi ká pola ká mí tónke fal fe d́aa Zibri ká ba kód Ngerewuru na. Faa ká mị d́aa sùo-i tuɲ kị mí d́aake nun nzob mbika lawri tuo síe taɲ kóko nun síe bari bay bíe ri na, ì ko ndaw.

¹⁴ Nzobri ká i ba bǎw biri báy saw biri ká i tɔɲ fal fe d́aa Zibri ká ba kód Ngerewuru na, mị nduo kiyaw kiyaw ká dī mí mba tul-ri riw bele.

15 Roo ɛ, pola roo bay haɲa ri mbón mǐ na, Ngerewuru náa mǐ do bod, a dí mǐ báy faa law kere be bay haɲa mǐ vi ba nzoɓ ped be.

16 Ze nam ká Ngerewuru hii na vi báyji ɛ, ka kie mǐ Vi-e na, bay haɲa mǐ ka-káa Bay Kere be na ha nzoɓri ká i ba Zib ya, ká i ko Ngerewuru ya na ha ri laa. Lɛɛ, mǐ se mí vbi nzaa boko ká luo nzoɓ mbjw ya,

17 a mí se Zuruzalem luo *nzoɓ ndáy nzaapedri ká i do pola ha mǐ na ya ndaw, roo ɛ, mǐ zol ba vaa hoy mí se tusiri Arabi. Fale ku roo, mǐ yji mí se Damas báy.

18 Fale ku ká daa mbiimbam say ndaw roo, mǐ se Zuruzalem bay kóko Piyer, a mí daa nam duo fale ndebe hoy zinj ni.

19 Mǐ zinj nzoɓ kǐ mbjw mini ká ba nzoɓ ndáy nzaaped ká dí ya, roo ɛ, ba Zak huo-ɛ kǐ hoy ká ba yu Ngerembay ze mǐ zinj ni.

20 Bay ká mǐ vbie do mbede ha ri key na ba sùo bay kǐ. Ngerewuru ba nzoɓ bay nasi bi, mǐ kud bay ya.

21 Fale ku roo, mǐ zol mí se tusiri Siri báy Silisi.

22 Bil sewke ku na, nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kǐ bod bod ká kudu zad ká Zude na, i ko mǐ ya roɓay.

23 I laa ba soro bay bi hoy mii: «Be ká'a daa nun nzoɓ mbika lawri tuo síe bamba ká pola na, ka do bod ro. A timbede key ɛ, ka ka-káa Bay Kere taa mbjwke ká'a bie bayke ká pola na ha nzoɓri dáake law-ri bo tul Krisi.»

24 Lɛɛ, i písike Ngerewuru bay tul-i.

2

Nzob ndáy nzaaped' hawri zuo zinj Pol

¹ Fale ká daa mbiimbam duo fale nin ndaw roo, mĩ ȳi mí se Zuruzalem na ba k̄i. Be nu ku le, Barnabas se zinj mĩ, a mí mgba Tite kara se zinj mĩ mbjw ndaw.

² Mĩ ȳi mí se d̄i, bay j̄i le, Ngerewuru kie mĩ bay haɲa mĩ se. Zadka mĩ t̄i d̄i na báȳj̄i le, mĩ zinj nzob ndáka faa pol nzobri ká d̄i. Lεε, buru mbu k̄i fi mbjw bod, a mí tina saw bay káa Bay Kere ká mĩ kaa ha nzobri ká i ba Zib ya na ha ri laa. Mĩ daa munu bay haɲa ped' ká mĩ daa pola báy taa hay ká timbede key na, ka do ba fe ká gor hoy ya.

³ Tite ká ba baw sed bi, a ba Gerek na hoy kara, bari nzob ndáka faa pol nzobri ká d̄i na, i do zinj ni kpan bay haɲa ni ka kuɲ ngori munu ká Zibri na ya.

⁴ Feke do munu, bay j̄i le, nzobri ká i d̄i s̄u-ri ba nzob mbika lawri ví nduo sakra naari bay békle naari bay kóko waa, faa j̄i ndaw roo náa t̄ikeri saa bil *bol kusol Zibri, a náa zuori zinj Zezu *Krisi na le. Bari na, i hii bay daa naari ba koy bol kusol Zibri na,

⁵ roo le, buru p̄on faa ndji mini kara ha ri ya, bay haɲa káa Bay Kere ká ba tusue bay na, ka do munu bay tul-ri.

⁶ A bari ká nzob mbika lawri ko ri ba nzob ndáka faa pol-ri taa tusuekeri na waa, bay j̄i ze, i baa le? (Ze, i ba na nzob ndáka faa pol nzob, mase nzob hoykeri hoy kara, daa fe mbjw ya, bay j̄i le, Ngerewuru ko nzob báy faa fe ká do s̄u-ε

ká kele key hoy ya.) Bari ká i ba nzoɓ ndáka faa pol-ri na, i daa bay k̄i mb̄iw bo tul bay bi na ya.

⁷ Roo le, bari na i ko ndaw mii, Ngerewuru pon ped káa Bay Kere na zuo nduo-i bay haɗa m̄i kaa ha nzoɓri ká i ba Ziɓ ya na faa mb̄iw munu ká'a pon pedke zuo nduo Piyer ha ni kaa ha Ziɓri na.

⁸ Robay, ì ko, Ngerewuru ká ha hurusuo ha Piyer kawke ba nzoɓ ndáy nzaaped ká sakra Ziɓri na, ba be k̄i ze ka ha m̄i hurusuo ha m̄i kawke ba nzoɓ ndáy nzaaped ká sakra nzoɓri ká i ba Ziɓ ya na.

⁹ Zak báy Piyer ndaw, roo Zaa, bari ká nzoɓ mbika lawri ko ri ba ngerɛ tul-ri na, i ko ba Ngerewuru ze daa ped key na zuo nduo-i. Be nu ku ro, i mb̄u nzaa-ri riw bele ha búru Barnabas ha ni kie zuo k̄i buru. Ro, buru hii bay maa k̄i riw bele, a búru leke ped ká bay dáa. Buru na, buru vaa dáa ped ká sakra nzoɓri ká i ba Ziɓ ya, a bari laa le, i vaa dáa ped ká sakra nzoɓri ká i ba Ziɓ na laa.

¹⁰ Fe mb̄iw hoy ká i vbi buru na, ba haɗa buru k̄er se tul nzoɓ kukuri. Ba fe ká mgba law-i banɗo bay dáa.

Pol baa zinj Piyer ká tul fe dáa be ká Antiyos

¹¹ Zadka Piyer se Antiyos na, m̄i baa zinj ni ká nun nzoɓ mbika lawri, bay ji le, fe dáa be do báy zadɛ ya.

¹² Tusuke le, pola roo bay haɗa Ziɓ haneri ká i do zinj Zak ká Zuruzalem i vi na, ka su fe mb̄iw hoy zinj nzoɓ mbika lawri ká i ba Ziɓ ya. Roo le, zadka i vi na báyii le, ka naa sùo-ε a su fe zinj

ri mbăa, bay ji le, ka daa hje Zibri ká bay *kún
ngori mgba law-ri na.

¹³ Zib hawri ká i ba nzoɓ mbika law na kara, i
tii saw dăa huɔ munu ká Piyer na ndaw. Fe dăa
kayaya bari na kuɔ Barnabas ki sùo-ε ha ni daa
sùo-ε nduo di zin ri ndaw pi.

¹⁴ Zadka mî ko simseɗ bari ká maa báy tusue
bay ká do bil káa Bay Kere na ya báyii le, mî uru
mî baa zin Piyer ká nun ruɔ nzoɓri riw bele mii:
«Bo ká mù ba saw Zib ki, a mú vi ba nzoɓ mbika
law mú pɔɔ fe saw bori na waa, daa mina ndaw
roɔ, timbeɗe key le, mù yi mú suru tigbaa nzoɓ
mbika lawri ká i ba Zib ya na, ha ri daa fe dăa
Zibri le?»

¹⁵ «Năa na, saw năa ba Zib ki bo, năa ba nzoɓri
ká i di ri ba “nzoɓ feyaari” munu ká nzoɓri ká i
ba Zib ya na ya.

¹⁶ Ze do munu hoy kara, năa ko ta-tan ndaw
mii, nzoɓ na, Ngerewuru ko ni do báy zaɗe
nzeɗem ká nun-ε bay tul fe ká Zezu *Krisi daa ki
hoy bo, báy faa dăa vu mbom bo tul *bol kusol
*Moyze ya. Sawke mini ze, naari Zibri kara,
năa dăari law naari bo tul Zezu Krisi bay haɔa
Ngerewuru ka ko naari ba nzoɓri ká năa dori
báy zaɗe nzeɗem ká nun-ε bay tul fe ká Krisi daa
bo, báy faa dăa vu mbom bo tul bol kusol ya.
Nzoɓ mbjw mini ká Ngerewuru ko ni ba nzoɓ
ká do báy zaɗe nzeɗem ká nun-ε báy faa dăa vu
mbom bo tul bol kusol na, tiya*.

¹⁷ «Zadka Ngerewuru ko naari ba nzoɓ ká năa
dori báy zaɗe nzeɗem ká nun-ε bay tul fe ká

---

* 2:16 2.16 Simri 143.2.

Krisi daa, roo náa dori faa mbijw munu ká nzoḡri ká náa d̄iri ri ba “nzoḡ feyaari” ká i ba Ziḡ ya na waa, ba Krisi ze ha náa dáari feyaa na ku le? Munu ya mgbaj!

¹⁸ A roo le, zadka m̄i p̄oḡ faa daa law-i te tul daa vu mbom bo tul bol kusol Moyze, roo mí ȳi mí lie bo d̄i mí daa ba k̄i na roḡay le, be nu ku na, ba bi k̄i ze, m̄i daa feyaa.

¹⁹ Fal bol kusol ká daa bay bo tul-i na ku bayji le, m̄i mgbajra ni mbaa w̄m, bay haḡa bo, mi káw bay kumnun bay tul Ngerewuru. Hud Krisi ká tul puu say hud na, m̄i zuo zin ni mbijw hoy ká d̄i.

²⁰ Bi na, m̄i kaw bay kumnun, roo le, m̄i kaw bay tul gaḡ s̄o-i ya; ba Krisi ze kaw bil law-i. Káw bi ká timbeḡe key na, m̄i kaw bay faa daa law-i bo tul Vu Ngerewuru, be ká'a hii m̄i a p̄oḡ s̄o-e ha hud bay law h̄iia be a súoke bol-i.

²¹ Fe law kere Ngerewuru key na, m̄i hii bay t̄uḡ ngeren ba fal ya. I ko, zadka daa vu mbom bo tul bol kusol na a máa bay haḡa Ngerewuru ko nzoḡ do bay zaḡe nzeḡem ká nun-e na le, hud Krisi na do ba fe ká gor hoy!»

3

Dáa bol kusol, mase mbika law

¹ Uwaa, baari nzoḡ mbika lawri ká kudfu zad ká Galasi, mina ze tul-r̄i feḡe munu ku le? Nzoḡ ve ze ula r̄i munu ku le? Hud Zezu *Krisi ká tul puu say hud na, m̄i baa bayke ta-taḡ ha r̄i laa ro.

² M̄i vbika r̄i vbiw mbijw hoy bay haḡa r̄i ȳiḡra ha mi laa: Tem Law Pie taa Ngerewuru ká i yaa

na waa, ì yaa báy faa d́aa vu mbom bo tul *bol kusol Zibri, mase báy faa láa káa Bay Kere, ká ì d́aake law-rì bo d́i na le?

³ Waa, d́aa mina ndaw rɔɔ, kér bay puo rì munu ku le? Titire na, ì tii saw mbika sùo-rì ha Ngerewuru báy faa Tem Law Pie, a timbede key le, ì hii bay órɔ bie báy hurusuo-rì kị hoy ro le?

⁴ Feri ngi-ngii ká tị tul-rì na waa, tị gor hoy le? U-uu, ba fe ká ti d́oko gor hoy ya.

⁵ I kɔ, zadka Ngerewuru ha rì Tem be, a d́aa fe sanri ká sakra baarì na waa, ka d́aa báy faa bol kusol ká ì d́aa vu mbom bo d́i na mase, báy faa káa Bay Kere ká ì yaa bayke, a í d́aake law-rì bo d́i na le?

⁶ I kér se tul *Abaraham na í kɔ. Mbede Ngerewuru baa bay se tul-e mii: «Abaraham na d́aa law-ε bo tul Ngerewuru, be ze Ngerewuru kịike fal mbika law be, a kóke ni ba nzob ká d́o báy zadε nzedem ká nun-ε*.»

⁷ Be ze d́o nun hanja rì kɔ mii, bari ká i d́aa law-ri bo tul Krisi na ze, i ba vu Abaraham taa tusuekeri.

⁸ Mbede Ngerewuru baa pola mii, Ngerewuru a d́aa ha nzobri ká i ba Zib ya na, i vi ba nzobri ká i d́o báy zadε nzedem ká nun-ε báy faa mbika law bari na. Sawke mini ze, Ngerewuru waa bay kereke na zin Abaraham pola lew mii: «Mì sám fe zuo tul saw nzobri riw bele báy faa bo†.»

⁹ Lee, Abaraham na d́aa law-ε bo tul-e, ze a zinke fe sami na. Be mini ze, bari riw bele ká i d́aa law-ri bo tul Krisi na, ka sám fe zuo tul-ri

---

* **3:6 3.6** Tiika saw fe 15.5-6. † **3:8 3.8** Tiika saw fe 12.3.

faa mbjw munu ká'a sãmke fe zuo tul Abaraham na.

¹⁰ A roo le, bari ká i dfaa law-ri te tul dfaa vu mbom bo tul bol kusol na, bebi Ngerewuru bo tul-ri, bay ji le, mbede Ngerewuru baa mii: «Nzob haa haa ká dfaa vu mbom bo tul bay ká i dfaa do bil *mbede bol kusol, a dfaa feri riw bele ká do bil mbedeke na báy zadε banquo ya le, bebi Ngerewuru bo tul-e‡.»

¹¹ Be mini ze, i ko ta-taj ro: nzob mbjw mini ká Ngerewuru ko ni ba nzob ká do báy zadε nzedem ká nun-ε báy faa dfaa vu mbom bo tul bol kusol na, tiya, bay ji le, mbede Ngerewuru baa ta-taj mii: «Nzob ká do báy zadε nzedem ká nun Ngerewuru báy faa law-ε ká'a dfaa bo tul-e na, a káw báy kumnun§.»

¹² Roo le, dfaa bol kusol na maa ki báy dfaa law bo tul Ngerewuru ya, bay ji le, i dfaa do bil mbede Ngerewuru ndaw mii: «Nzob ká dfaa fe ká bol kusol baa báy zadε riw bele na, a káwke báy kumnun báy faa bol kusolke na*.»

¹³ Roo le, timbede key na, Zezu Krisi ví naa bebi bol kusol ká bo tul naari. Zadka i ber ni do tul puu say hud na, bebi Ngerewuru ká do tul naari na, ka mbi sùo-ε a súoke bol naari bay hanja bebike na ka ti tul naari mbaa, bay ji le, mbede Ngerewuru baa mii: «Nzob haa haa ká i ber ni do tul puu say hud na, bebi Ngerewuru bo tul-e†.»

---

‡ **3:10 3.10** Kijna bol kusol ba sidike 27.26. § **3:11 3.11** Abakuk 2.4. * **3:12 3.12** Soro pef dfaa Leviri 18.5. † **3:13 3.13** Kijna bol kusol ba sidike 21.23.

14 Zezu Krisi na daa munu bay haɲa fe sɔmi ká Ngerewuru waa zɪɲ Abaraham na, ka do bay tul nzobri ká i ba Zib ya na báy faa be, roo bay haɲa náa yaari Tem ká Ngerewuru waa bay tul nzobri ká i daa law-ri bo tul-e na.

Bay ká Ngerewuru waa na, bol kusol ti súo ya

15 Yɔ-iri, mǐ mbika fe mbɪw ká tusiri key bay kíekeri fe. Zadka nzobri sídǐ sɪɲ tul bay zɪɲ kǐ, a í sɔ mǐiri zuo nduo kǐ na, nzob mbɪw maa bay bumra bayke ya ndaw, a maa daa kǐ zuo dǐ ya ndaw pi.

16 Ze feke do faa mbɪw munu báy bay ká Ngerewuru waa zɪɲ *Abaraham báy vu bul-e. Mbede Ngerewuru baa bay key na bay tul vu bul-eri riw bele ya‡, roo le, bayke do ta-taɲ, a kie se tul vu bul-e mbɪw kǐ hoɔ ká ba Krisi.

17 I ko, bay ká mǐ hii bay daa ze do key: Ngerewuru na sɪɲ tul bay zɪɲ Abaraham, a waa bay káw tul bayke na. Fale ku na daa mbiimbam isof niɲ báy sɪɲ say ndaw roo, Ngerewuru ha *bol kusol na do báy. Roo le, bay ká'a sɪɲ pola zɪɲ Abaraham na, bol kusol na maa bay bumra bayke ya, a maa daa kǐ zuo dǐ ya ndaw pi.

18 A zadka Ngerewuru ha nzobri fe kere ká'a waa báy faa daa vu mbom bo tul bol kusol le, bayke kie mii, ka ha fe bay bay ká'a waa na mbáa. Roo le, báy faa wáa bay ze Ngerewuru kieke law kere be ha Abaraham.

19 Waa, bay ji ndaw roo Ngerewuru ha bol kusol ha Zibri le? Ka ha bol kusol kǐ nde dǐ bay

‡ 3:16 3.16 Tiika saw fe 12.7.

haɲa ɓo, náa kókeri fe d́áa naari ká ndaya ká rii nun-ε ya na. Bol kusolke ku na a d́áa ped̄ duo duo maa ɓáy nam ká vu bulu Abaraham ká ɓa *Krisi na a víke. Ba ɓe na ze, Ngerewuru waa bay bay tul-e. A ze bol kusol na Ngerewuru ha led̄ nzaapedri ká nulue bay haɲa ri nday bayke ha *Moyze ká ɓa nzob̄ d́oko sikda nzobri ɓáy Ngerewuru.

²⁰ Nzob̄ d́oko sikda nzobri na, do bay tul kudu nzobri ká sid̄i. A roo le, zadka Ngerewuru waa bay zin̄ Abaraham na, ka d́aa feke huo-ε k̄i h̄oy.

Bol kusol k̄oro naari k̄puru maa ɓáy nam mbika law

²¹ Waa, *bol kusol ɓáy waa bay ká Ngerewuru ha na tun̄ k̄i tun̄ le? U-uu munu ya mgb̄aɲ! Zadka faa do d̄i bay haɲa nzobri kaw ɓáy kumnun ɓáy faa d́áa vu mbom ɓo tul bol kusol le, nzob̄ a máa bay d́áa bol kusol ndaw̄ roo ha Ngerewuru kóke ni ɓa nzob̄ ká do ɓáy zad̄e ká nun-ε.

²² Roo le, i d́aa do bil mbede Ngerewuru ta-tan̄ mii, nzobri riw bele na, feyaa mgb̄a ri kek̄s̄, bay haɲa ɓo fe ká Ngerewuru waa na, ka ha ri bay law-ri ká i d́aa ɓo tul Zezu Krisi.

²³ Pola roo bay haɲa faa bay mbika law ka t̄ji na, bol kusol mgb̄a naari kek̄ ɓa koy, a ḡiyan̄ke bay mbika law ká Ngerewuru kie naari na t̄ji kele.

²⁴ Be mini ze, bol kusol na k̄oro naari k̄puru ha *Krisi víke, bay haɲa ɓo Ngerewuru ka ko naari

---

§ 3:22 3.22 K̄iɲa bol kusol ba sid̄ike 27.26; Simri 143.2.

ba nzoḅri ká i dfo báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa mbika law.

²⁵ Roo le, munu ká bay mbika law t̄ji key na, bol kusol na ba gaṅ tul naari mbăa.

²⁶ Timbedε key na, báy faa mbika law ze, ì zuo zinj Zezu Kriṣi, a í ba vu Ngerewururi riw bele.

²⁷ Baari riw bele na ì dfaa tul-r̄i nduo mbii bay zúo zinj Zezu Kriṣi, ha be Kriṣi k̄j sùo-ε na yaa bil law-r̄i kpol kpol riw bele.

²⁸ Munu zu le, wál sakra saṅw k̄j ti mbăa. Ziḅ mase Ziḅ ya kara tiya ndaw, koy báy nzoḅ hoyke kara tiya ndaw, wara nzoḅ báy máy nzoḅ kara tiya ndaw pi. Baari riw bele na, ì zuo zinj Zezu Kriṣi, a í vi ba nzoḅ ká mb̄iw hoy.

²⁹ Be ze, zadka ì ba taa Kriṣi le, ì ba vu bulu *Abaraham a í zinj ferri riw bele ká Ngerewuru waa bay tul-e na ndaw.

4

¹ I laa bay k̄iri ká mgbá law-i bay báa ha r̄i na. Led ká'a káw tul fe pile bi-ε na, ze fe bi-eri riw bele dfo bay tul-e hoy kara, zadka'a ba led koḅ roḅbay na, ka dfaa sùo-ε dfo munu ba led káw,

² a dfaa vu mbom bo tul nzoḅri ká i ba gaṅ tul-e a í ko-kóm ba tul-e báy tul ped beri na, kpuru maa báy nam ká bi-ε tuu na.

³ Naari hoy kara, náa dori faa mb̄iw munu ndaw. Zadka náa bári led koḅ roḅbay na, náa dori bil koy fe dfaa bulu naari banṅuo, ha ri dfo ba gaṅ tul naari.

⁴ Roo le, zadka nam ká Ngerewuru tuu na vi le, ka pie Vi-e ha máy nzoḅ mbon̄ ni. Leε, Vi-eke ku na dfaa vu mbom bo tul bol kusol Ziḅri na,

⁵ Bay haɲa ɓo, ɓari ká i ɗo bil koy bol kusol na, ka tɪnake ri ɓo, ha náa víkeri ɓa vu Ngerewuru.

⁶ Bay kíe rĩ ha rĩ ko mii, ì ɓa vi-e taa tusuekeri na, Ngerewuru pie Tem Vi-e ɗo bil law naari. Temke na ha náa ɓaari ɓay mii: «*Aba, Bãa.*»

⁷ Be ze, timbede key na, mù ɓa koy mbãa, roo le, mù ɓa vu Ngerewuru. Munu ká mù ɓa vi-e na, ka'a haɲa mù fe kereri riw bele ká'a koro ɗo bay tul vi-eri na ndaw.

Law Pol na-nam ya ɓay tul nzob mbika lawri

⁸ Pola lew ká ì ko Ngerewuru ya na, ì ɓa koy *fe poy wuru taa gob gobkeri.

⁹ Roo le, timbede key na, ì tuu Ngerewuru, (mĩ hii ɓáa mii: ɓa Ngerewuru ze tuu rĩ timbede key.) Waa, daa mina ndaw roo, ì yĩ í se bil fe taa gob gobkeri ká hurusuo-ri tiya dek dek na robay le? Daa mina ndaw roo, ì hii yĩ ɓay daa koy ɓari na ɓa k̄i robay le?

¹⁰ Baari na, ì daa law-rĩ ɓo tul nam haneri ndaw, few daa suoriya haneri ndaw, bil lew haneri ndaw, roo mbiimbam haneri ndaw pi.

¹¹ Bi na, law-i na-nam ya ɓay tul-rĩ. Pedri riw bele ká mĩ daa ká sakra ɓaari o na waa, ɗo ɓa fe ká gor hoy le?

¹² Yu-iri, bi na mĩ naa sùo-i ká bil *bol kusol Zibri a mí ɗo munu ká ɓaari. Ze, mĩ kod rĩ timbede key ɓay haɲa rĩ daa faa mbijw munu ká bi. Baari na, zadka mĩ se luo-rĩ na, ì daa fe kaaya mbijw zin mĩ ya.

¹³ Fe ká daa ha mĩ káake káa Bay Kere ká luo-rĩ titire dekre na, ì ko ndaw; ɓa sùo-i ze se mĩ.

14 Sùo-i ká se mĩ na, ɗaa ha rĩ kɔ seke fe bamba. Be nu ku hoy kara, ì òm mĩ ya, a í túŋ mĩ ngeren ya ndaw, roo le, ì mgba mĩ ba sùo-rĩ munu ba led nzaaped Ngerewuru, mase munu ká Zezu *Krisi kị sùo-ε.

15 Waa, suoriya baarì na ɗo haa robay le? Mĩ báa ha rĩ: ba fe ká faa ɗo ɗi zu le, ì náa para nun-rĩ bay haŋa mĩ.

16 Waa, timbede key na, mĩ yĩ mí vi ba nzob tul ngani baarì ro bay tul sùo bay ká mĩ baa ha rĩ na le?

17 Nzobri ká i fere káa Bay Kere na, kér bay bari ndaya ká tul rĩ. I hii bay kúo rĩ saa luo-i key na bay ɗáa rĩ zuo fal-ri.

18 Ba tusue kị, ɗo ndad bamba bay haŋa rĩ nduo kiyaw kiyaw ká tul fe kere. Ze, mĩ ɗo sakra baarì, mase mĩ ti ya hoy kara, ndad bay ɗáa munu banɗuo kpadara.

19 Baarì yu-iri ká mĩ kɔ rĩ ba nzob nun-i na, mĩ ɗo bil kóko seke fe ngii bamba tasiri bay tul-rĩ na robay. Kóko seke feke ku na, ɗo munu ba nduo ká se máy nzob bay haŋa ni mboŋ. A ɗoko munu kpuru maa báy nam ká Krisi yaa zad ká bil law-rĩ kpol kpol.

20 Tem sùo-i tii kereŋ kereŋ. Mĩ hii bay ɗoko zinj rĩ mbiw hoy, bay kóko faa ká bay báake bay ha rĩ, bay ji le, mĩ ker bay ngii bamba se tul-rĩ.

Bay ká se tul sáka kuni ká kịre sidi

21 Baarì ká ì hii ɗoko bil *bol kusol banɗuo na, ì baa ha mĩ laa: bay ká bol kusol baa na waa, ì laa ya le?

22 I dɔa dɔ bil mbede Ngerewuru mii, *Abaraham dɔ báy ledri ba sidi. Ledf mbjwke na, ka mbon zinj Agar ká ba máy fal, a ba koy*. A ledf ndeke dɔ sidike laa le, ka mbon zinj Saara ká ba máy pol be na.

23 Be ká mi-ε ba máy fal a ba koy na, ka mbon ledf faa mbjw munu ká máyri mbonke ledri riw bele banɔɔ. Roo le, máy pol na, mbon munu ká be na ya. Ka mbon báy faa bay ká Ngerewuru waa zinj Abaraham†.

24 Soro fe ká kal key na, kie naari fe. Máyri ká sidi key na, kie *sáka kuni ká kɛ sidi. Mbjwke ba Agar ká ba koy, a kie kuni ká Ngerewuru saa ká tul kuo Sinay, zad ká'a hɔ nzobri bol kusol ká dɔ. Ledri ká'a mbon na i ba koyri.

25 Agar ká dɔ munu ba tul kuo Sinay ká tusiri Arabi na, ka dɔ munu ba ngerɛpuo ká Zuruzalem ká timbede ká ba koy báy nzobri riw bele ká i dɔ dɔ.

26 Roo le, Zuruzalem ká nulue na dɔ báy tul-e. Be na ze, ka ba máa naari,

27 bay ji le, i dɔa dɔ bil mbede Ngerewuru mii:
«Bo ká mù ba máa suo ká mù mbon ya na,
mu záy sùo-ɔ!

Bo ká nduo se mù ba mbjw ya báy na,
mu dɔa fe belɛn belɛn ba siya báy suoriya,
bay ji le, máy ká wɔra pɔn ni na,
a dɔko báy ledri ngji mba máy ká wɔra hii
ni‡.»

---

* 4:22 4.22 Tiika saw fe 16.1-16. † 4:23 4.23 Saara ká ba máa suo. ‡ 4:27 4.27 Ezay 54.1.

²⁸ Yụ-iri, ɓaari na ì ɗo ɓa ledri ká i mbon ri ɓáy faa ɓay ká Ngerewuru waa, munu ká i mbonke Izak.

²⁹ Sewke ká i mbonke ledri ká sidí key na, led ká i mbon ni munu ká led hawri riw bele na, ka ɗaa nun nzoɓ hay ká i mbon ni ɓáy faa hɔrusuo Tem Ngerewuru na tuo síe ɓamba. Ze, timbeɗe key hoy kara ɗo faa mbɔw munu ndaw.

³⁰ A waa, mbeɗe Ngerewuru ɓaa mina le? Mbeɗeke ɓaa mii: «Mu nii máy ká ɓa koy na ɓáy vi-e, ɓay ɔi le, vu máy koy na ti zín fe pile bi-ε zín vu máy pol ya§.»

³¹ Yụ-iri, munu zu le, naari na, náa ɓári vu máy koy ya, roo le, náa ɓári vu máy pol.

5

I ɗaa sùo-rì ɓa koy ɓay tul bol kusol na mbăa

¹ *Krisi na tina naari saa bil koy ɓay haɗa náa káwri ɓáy tul naari ɓa tusue! Munu zu le, ì mɓa sùo-rì ngo-ngoɗ ɓay káw ɓáy tul-rì, a í nze ɓáy sùo-rì bay yíi í vi ɓa koyri na mbăa.

² Bi Pol na, mĩ ɓaa ha rì ta-taɗ: zadka ì kuɗ ngori ɓay haɗa Ngerewuru ka ko rì ɓa nzobri ká ì ɗo ɓáy zadɗe nzedem ká nun-ε le, fe ká Krisi ɗaa na ɗo ɓa fe ká gor hoy ká nun-rì.

³ Mĩ baka rì ɓa kɔ faa ɓal ba mbɔw na roɓay: nzoɓ ha ha ká ha ri kuɗ ni ngori na, ɗo nun haɗa ni ɗaa vu mbom ɓo tul *bol kusol na ɓáy nzi-ε ngid bele.

---

§ 4:30 4.30 Tiika saw fe 21.10.

⁴ Baarì ká ì nzaa faa bay haṅa Ngerewuru ka kò rì ba nzobri ká i dō báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa d́aa vu mbom bo tul bol kusol na, zadka ì d́aa munu le, ì naa sùo-rì ká luo Krisi, a í naa sùo-rì ká bil law kere Ngerewuru na ndaw.

⁵ Roo le, naari na, náa hiiri bay haṅa Ngerewuru ka ha náa d́ori báy zadε nzedεm ká nun-ε. Ba fe ká náa d́ari law naari te d́i nzokdó, a náa gíyanri feke na kekeke báy h́urusuo Tem Law Pie ká d́aa ped ká bil law naari báy faa mbika law na.

⁶ Zadka náa zuori zinj Zezu Krisi na, *kún ṅgori, mase kún ṅgori ya h́oy kara, be ze ba fe ya, roo le, fe ká ndad bamba na ba mbika law ká d́aa fe báy faa law ini.

⁷ Pola na, ì d́aa fe ndad bamba. A waa, timbedε key na, nzob ve ze d́aa puu bo pol-rì ha rì d́aa vu mbom bo tul tusue bay na mbaa le?

⁸ I kò, bay ká i baa í sùruke tigb́aa-ri bay mbáke tul-rì na, uru saa luo Ngerewuru ká d́i rì na ya.

⁹ Sim bay b́aa nzobri baa mii: «Tumbom ndji h́oy tuo bo mbii le, mbii f́u riw bele*.»

¹⁰ Bi na, m̀ kò le, baarì ká ì zuo zinj Zezu Krisi na, ì ti ỳi í ker bay k̀i bod ya. M̀ kò ndaw, nzob ká d́o fére tul-rì na, ze ka ba na nzob j̀i j̀i h́oy kara, Ngerewuru a d́aa bay bo tul-e ha ní kò seke fe.

¹¹ Ỳ-iri, zadka ba bi ze m̀ ka-káa kún ṅgori banuó mí baa mii, ba fe kere na waa, bay j̀i ndaw r̀o, i d́aa nun-i tuo síe mini key báy le? Zadka m̀ d́aa munu le, káa Bay Kere ká m̀ kaa

* 5:9 5.9 Nzaa g̀erek ba levure.

se tul Krisi ká i ber ni do tul puu say hud na, ti bá ngud puu téke bal nzoɓ mbɔw ya.

¹² Nzoɓ nuri ká i yoklo kér bay baarɩ ku na, m̃ hii bay haɲa ri se báy ped d́aa bari na ba pola pola ɓo, í lo gum ri mgbum!

¹³ A baarɩ yu-iri laa le, bay ká se tul bol kusol na, Ngerewuru d́i ri bay haɲa ri kaw báy tul-r̃i. Roo le, ì ha káw báy tul-r̃i na, ka vi ba faa ká bay d́aake fe ká kon naysuo hii ya. I ha law ini ze ka do bil law-r̃i í d́aake ped ha k̃i ba lie ba lew,

¹⁴ bay ɟi le, bol kusolri riw bele na mbu tul-e mbɔw hoy mii: «Mu híi ku-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo k̃i.»

¹⁵ I nze báy sùo-r̃i ndaw ro! Zadka ì hii k̃i ya, roɔ í zoro k̃i báy bay had had le, ì ɓie k̃i kad kad bele.

I ha Tem Law Pie ka nda faa pol-r̃i

¹⁶ Munu zu le, bay ká m̃ b́aa ha ri na ze do key: ì ha Tem Law Pie ze ka nda faa pol-r̃i. Zadka ì d́aa munu le, ì ti d́aa fe ká kon naysuo hii na mb́aa.

¹⁷ Tusueke le, fe ká kon naysuo hii na, tunj fe ká Tem Law Pie hii na ngeren ɓa fal. A fe ká Tem Law Pie hii na laa le, tunj fe ká naysuo hii na ngeren ɓa fal na ndaw. Bari sidɩ bele na i tunj k̃i tunj ngeren ha ri zin faa d́aa fe kereri ká ì hii bay d́aa na ya.

¹⁸ Roo le, zadka Tem Law Pie nda faa pol-r̃i le, *bol kusol na do báy hurusuo ká tul-r̃i mb́aa.

¹⁹ Feri ká nzoɓri hii bay d́aa báy kon naysuo-ri na do ta-taɲ: d́aa nun pie ndaw, d́aa fe ɓim ndaw, séke simsed taa gob gobkeri ndaw,

²⁰ púo wururi ndaw, d́aa fe d́aa mgbjiri ndaw, f́uy ḱiri ndaw, rɔɔ d́aa rɔd́i zinj ḱi ndaw pi. Nzobkéri ku na, i d́aa sere zinj ḱi ndaw, i ba nzob law fáa ndaw, í ba nzob kókɔ nun fe ndaw, a í bié ḱi kad kad í te bil ḱi tan zúɔ ḱi ndaw pi.

²¹ Í ba nzob d́aa kɔn fe ndaw, nzob d́aa sùo-ri ba koy him ndaw, nzob fe sùm luyeri ndaw, rɔɔ i d́aa fe ḱiri bod bod ká rii fe niri key na ndaw pi. Mí baka rí timbede key munu ká mí baka rí ká pola na báy. Bari ká i d́o bil fe niri key banɔɔ na, i ti d́oko sakra nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na ya.

²² Roo le, zadka Tem Law Pie ze nda faa pol-rí le, ferí ká'a híi bay haɔa nzobri d́aa na ze d́o key: kókɔ nzob ba nzob nun ndaw, d́aa suoriya ndaw, káw d́ekeke ndaw, íki law ká tul nzobri ndaw, d́aa kere ndaw, mgbaka ini ndaw, rɔɔ d́oko tul bay ndaw pi.

²³ Ka'a bá nzob law huoke lom ndaw, a ba nzob kókɔ faa mgbaka sùo-ε ndaw pi. Bol kusol tun fe niri key na ngeren ya!

²⁴ Bari ká i ba taa Zezu *Krisi na, i pɔn d́aa kɔn fe naysuo na riw bele munu rii fe ká i ber ni d́o tul puu say huɔ.

²⁵ Munu ká Tem Law Pie ze ha náa káwkeri báy kumnun na, ndad bay haɔa ni ka nda faa pol naari, a ḱie naari simsed kere.

²⁶ Í vi ba nzob siika sùo-rí ya, ì ngákla ḱi a í d́aa sere zinj ḱi ya ndaw.

6

I d́aa kere zinj nzobri riw bele

¹ Yu-iri, zadka ì kò nzob òo òáa kàaya le, baarì ká Tem taa Ngerewuru nda faa pol-rì na, ì se í vaa yinjra ni ví òo faa kere báy kusol bay kere ká huò lom ze ka zinj ni. Roo le, mu nze báy sùò-ò ndaw rò, ká bay líe bo bìl fe kàayake na.

² I so kị ká bìl kér bayri ba lie ba lew. Zadka ì òaa munu le, be ndaw ròò ì òáake vu mbom bo tul *bol kusol *Krisi na báy.

³ Zadka nzob ker a baa mii, beri ba nzob tusue le, ka ba nzob tusue ya a ula sùò-ε sùò-ε kị.

⁴ Ndad bay haña nzob haña haña le, ka békle fe òáa be na a kò. Zadka ped òáa beri na òo báy kere le, ka 'a òáa suoriya bay tul ped be ká 'a òaa na bo, ka ti mgbaka sùò-ε a líeke nzob hañwri ká 'a mba ri na ya.

⁵ Ba tusue kị: nzob haña haña le, ka so-soba ká maa tul-e be kị sùò-ε.

⁶ Nzob ká i fere ni Bay Kere na, òo nun haña ni be hoy kara, ka yji a wál fe kere beri ká 'a òòke na, a hañ nzob ká fere ni fe na.

⁷ I úla sùò-rì ya! Ngerewuru na nzob sie ni ya: fe ká nzob ru na a zinj lereke kị.

⁸ Zadka nzob ru fe ká rii kòn naysuo ká òo bìl law-ε le, a zinj fe tunduoke ká ba huð na. Roo le, zadka nzob ru fe ká rii law Tem Law Pie laa le, Tem Law Pie na a haña ni fe tunduoke ká ba káw báy kumnun ká òo banquo na.

⁹ Ndad bay haña náa òáari fe kere banquo tan haña law naari ka sàa. Zadka náa òáari munu banquo, ròò namke ví le, náa zinjri fe tunduoke na.

¹⁰ Munu zu le, zadka náa zinjri faa le, náa òáari

kere zinj nzobri riw bele, kakalke ɛ, zinj yu naari ká i ba nzob mbika lawri.

Ɔro bie bay

¹¹ I kɔ, timbede key na, bi kɔ sùo-i ze, mɔ daa ɔro bie mbede key na báy nduo-i ba ngɔbke gbodoro gbodoro ha rɔ.

¹² Mɔ baa ha rɔ: bari ká i hii bay mgbaka rɔ báy hurusuo ha rɔ kuŋ ngori na, i ba nzobri ká i hii bay kíe sùo-ri ká nun nzobri ká keɛ. Tusueke ɛ, i daa munu bay haŋa nzobri daa nun-ri tuɔ síe bay tul *Krisi ká i ber ni do tul puu say huf na ya.

¹³ Bari kɔ sùo-ri ká i ba nzob *kún ngori na kara, i daa vu mbom bo tul *bol kusol na báy zadɛ riw bele ya. Roo ɛ, i hii bay gedɛ rɔ bay haŋa rɔ kuŋ ngori na, bay haŋa bo i maa ndáke giri sùo-ri bay tul bol kol nuokeri ká zuɔ sùo-rɔ na.

¹⁴ A bi laa ɛ, mɔ nda giri sùo-i bay tul fe mbɔw hoy ká ba Krisi, Ngerembay naari ká i ber ni do tul puu say huf na. Munu ká Krisi hu ká tul puu say huf bay tul-i na, feri ká tukulɛ key na, mɔ kɔ ba fe ká do gor hoy, a mí ha kɛr bay biri se di mbáa.

¹⁵ Kún ngori mase kún ngori ya hoy kara, be ze ba fe ya, roo ɛ, fe ká ndaf bamba na, bay haŋa náa víri ba nzob fie báy faa hurusuo Tem Law Pie.

¹⁶ A bari riw bele ká i se faa kere ni key na laa ɛ, ndaf bay haŋa dekeke báy law kere Ngerewuru ka sáf zinj ri, roo a sáf zinj nzobri riw bele ká i ba taa be na.

17 Tii sawke saa bil nam ká vuri key na, mĩ hii bay haɲa nzob ka yɔklo kér bay bi mbăa, bay ji le, bol kol nuɔri ká zuo sùo-i key na, kie mii, mĩ ba taa Zezu.

18 Yu-iri, ndaɗ bay haɲa law huoke Ngerembay naari Zezu Kri si ka sáɗ zinj rĩ riw bele. Amem! Ndaɗ bay haɲa ni ka ɗo munu na kɪ.

Mbede sáka kuni fie
New Testament in Kuo

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kuo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

1bae8b8b-6141-55e9-b352-adf7a01da5f4